

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут соціології НАН України
Нови-Садський університет, Республіка Сербія
Білоруський державний університет

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО: СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ

***Матеріали
I Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті Валентина Івановича Тарасенка***

17–18 вересня 2020 р.

Харків–2020

УДК 316.1:331.572

C89

*Рекомендовано до друку
вченою радою Харківського національного аграрного університету
ім. В.В. Докучаєва (протокол № 4 від 26 червня 2020 р.)*

C89 Сучасне українське село: соціальні та економічні виклики: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті Валентина Івановича Тарасенка, 17–18 вересня 2020 р., м. Харків: наук. вид. / Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва; за ред. д-ра екон. наук О.В. Ульянченка, д-ра соціол. наук В.В. Чепак, д-ра соціол. наук В.В. Судакова. – Харків, 2020. – 268 с.

У збірнику наведено наукові доповіді учасників I Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасне українське село: соціальні та економічні виклики» пам'яті Валентина Івановича Тарасенка (м. Харків, 17–18 вересня 2020 р.).

Призначено для наукових працівників, органів державної влади, викладачів і здобувачів, які навчаються за галузями знань 01 «Освіта», 03 «Гуманітарні науки», 05 «Соціальні та поведінкові науки», 07 «Управління та адміністрування», 23 «Соціальна робота», 28 «Публічне управління та адміністрування», а також усіх, хто цікавиться питаннями соціологічних та економічних проблем сучасного українського села.

Статті, включені до збірника, друкуються в авторській редакції.

УДК 316.1:331.572

© Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, 2020
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020
© Інститут соціології НАН України, 2020
© Нови-Садський університет, 2020
© Білоруський державний університет, 2020

послуг. Ця проблема є комплексною і вимагає впровадження на рівні держави та здійснення цілісної системи заходів правового, економічного, соціального, медичного, освітнього, культурного, організаційного та природоохоронного характеру.

Роль робочої сили залишається визначною для розвитку сільського господарства, оскільки його оснащення новітньою технікою та підвищення рівня механізації, електрифікації й автоматизації основних трудових процесів відбувається повільними темпами. Така ситуація вимагає все більшого застосування праці, оскільки зростає трудомісткість виробництва аграрної продукції, що супроводжується підвищеним попитом на робочу силу, аніж на засоби виробництва [3].

Реалізація стратегії підвищення ефективності робочої сили у сільському господарстві потребує врахування таких чинників:

розвиток усіх складників її потреби та використання;
подальше вдосконалення системи управління зайнятістю, що передбачає також врахування інституційних чинників, техніко-економічних умов, що висувають вимоги до якості робочої сили та її загальної компетентності, соціально-демографічного стану, що визначає попит та пропозицію робочої сили.

Література:

1. Ковтун В. А. Важелі та принципи організаційно-економічного підходу функціонування аграрних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2018. №17. С.251-257. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/17_ukr/36.pdf (дата звернення: 03.05.2020).
2. Шиловцева Н. В. Чинники формування конкурентоспроможності робочої сили в умовах становлення інноваційної моделі економіки України. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Випуск 5 (17). С. 9-12.
3. Економічний дискусійний клуб. Безробіття в Україні та світі. I квартал 2018 р. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/bezrobittya-v-ukrayini-ta-sviti-i-kvartal-2018-roku> (дата звернення: 04.05.2020).

Заздравнов Андрій Анатолійович

доктор медичних наук, професор,
Харківський національний медичний університет, кафедра загальної
практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб

СІЛЬСЬКА МЕДИЦИНА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ АСПЕКТІ

Єдиною перспективною моделлю розвитку сільської медицини в Україні на сьогодні є сімейна медицина. Економічні, демографічні, культурні особливості сільського населення України обумовлюють не

лише, власне охорону здоров'я селян, але й соціально-організаційну функцію сімейної медицини на селі.

Навіть в 21 столітті соціально-побутові умови життя селян значно відрізняються від таких у місті. Трудова діяльність на селі зазвичай відбувається в умовах мінімальної захищеності від впливу несприятливих факторів. У сільських населених пунктах нерідко відсутні водопровід, каналізація, є нестійким мобільний зв'язок. Селяни відзначаються більшою консервативністю поглядів, що проявляється в орієнтації на місцеві та регіональні традиційні норми, що нерідко санкціонують маргінальні та девіантні риси поведінки (побутовий алкоголізм, сімейне насильство, паління тощо). Велика питома вага людей старших вікових груп серед сільського населення формує фаталістичне відношення до хронічних хвороб, асоційованих з віком. Окремі хвороби сприймаються селянами подекуди як атрибут нелегкого життя або ж специфічних умов праці (хронічні захворювання легень, суглобів, хребта тощо), які не має сенсу ні попереджувати, ні лікувати. Здоров'єзберігаюча поведінка індивіда сприймається ним або як ознака фізичної слабкості, або ж як ознака хворобливості (!). Звернення за медичною допомогою нерідко відбувається лише тоді, коли вже терпіти не можна й виникає потреба в кваліфікованій медичній допомозі, яка доступна лише в районному або обласному центрі.

Пошта, школа, дитсадок, амбулаторія, магазин ... Об'єкти сільської соціальної інфраструктури, що визначають перспективи села. Якщо вони є, то і у села є шанс на виживання. Амбулаторія сімейної медицини (АСМ) на селі є закладом охорони здоров'я й ця її функція передбачає як лікувально-діагностичну, так і профілактичну роботу. Остання включає не лише заходи з запобігання тих або інших хвороб й патологічних станів, але й передбачає активну просвітницьку роботу. В Законі України № 2206-VIII від 14 листопада 2017 року «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» до основних принципів розвитку охорони здоров'я у сільській місцевості віднесено «сприяння дієвій просвітницькій роботі серед населення щодо активної соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя шляхом формування традицій і культури здорового способу життя, престижності здоров'я, залучення населення до активних занять фізичною культурою і спортом для збереження здоров'я та активного довголіття» [1]. Отже, слід не тільки лікувати хвороби, а й мотивувати до збереження здоров'я. А щоб мотивувати, треба мати авторитет, суспільну вагу.

Велика соціальна значущість сільської медицини не підлягає сумніву. Проте, для її розвитку та існування є чимало перешкод. Й, найголовніша – це кадровий голод, який в окремих регіонах сягає астрономічних величин. Так, у Талалаївському районі Чернігівської області 12 500 мешканців обслуговує лише 2 (!) сімейних лікарів [2]. На 2018 рік у сільській місцевості проживало 30% населення України,

налічувалося близько 4 000 АСМ та 13 000 фельдшерсько-акушерських пунктів. Майже 80% (!) з них не мали централізованого водопостачання, туалетів [3]. Такі соціально-побутові умови праці (навіть за наявності наданого житла), відсутність транспортного забезпечення при встановленому радіусі обслуговування населення в 7 км відлякують молодого спеціаліста. Крім того, в сьгоднішніх селах наявне населення завжди значно менше ніж кількість зареєстрованих осіб. І в «статистично» великому селі з 2-тисячним населенням ледь набирається 700-800 постійних мешканців. Внаслідок цього, недостатня кількість реальних пацієнтів-декларантів (оптимальне навантаження складає 1800 осіб) не може забезпечити конкурентної зарплатні.

Проте, не все так гірко. Вже є й позитивні надбання. Так, в Харківському національному медичному університеті вже став традиційним щорічний ярмарок вакансій в галузі сімейної медицини. Аксиомою якісної і тривалої роботи сімейного лікаря на селі має бути твердження: «Лікар не є низьковартісним обслуговуючим персоналом. Це висококваліфікований спеціаліст і він не має животіти». Розуміння цієї проблеми, перехід від гасел і закликів до матеріального заохочення, ефективний менеджмент та соціальна орієнтованість дають змогу керівникам районних центрів первинної медико-санітарної допомоги, до складу яких і входять АСМ, пропонувати майбутнім сімейним лікарям квартири з усіма зручностями, комфортні умови роботи, сучасне діагностичне обладнання, засоби телеметричної медицини, транспорт, стартову зарплатню від 8-10 тис. гривень. А якісне медичне обслуговування є обов'язковим компонентом гідного життя селянина й однією з умов збереження та розвитку сільської громади.

Література:

1. Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості. Закон України № 2206-VIII від 14 листопада 2017 року. Законодавство України: веб сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2206-19> (дата звернення 25.04.2020).
2. У медицині усе вирішують кадри: чи вистачає лікарів новим закладам первинки у регіонах? Ваше здоров'я: веб сайт. URL: <https://www.vz.kiev.ua/u-medycyni-use-vyrishuyut-kadry-chy-vystachaye-likariv-novym-zakladam-pervynky-u-regionah/>(дата звернення 25.04.2020).
3. Устинов А.В. Сільська медицина: коли вона стане ближчою до пацієнта? Український медичний часопис online. 31.12.2018. URL: <https://www.umj.com.ua/article/134778/silka-meditsina-koli-vona-stane-blizhchoyu-do-patsiyenta> (дата звернення 25.04.2020).